

ניאטרון הפנה  
הישראלי

הבימה  
התיאטרון הלאומי של ישראל

תכניית  
ההצגה

# קצת המחזמר המצליח של כל הזמנים

המחזמר קזבלן מבוסס על מחזהו המקורי של יגאל מוסינזון שהועלה ב-1954  
ההצגה הראשונה של המחזמר עלתה בשנת 1966 בבימויו של יואל זילברג  
עיבוד למחזמר: יואל זילברג, יגאל מוסינזון · בימוי: אלדר נוהר גרויסמן  
פיזמונים: דן אלמגור, עמוס אטינגר, חיים חפר · מוסיקה: דב (דובי) זלצר  
ניהול מוסיקלי: טל בלכרוביץ'

# קזבלן

## מאת: יגאל מוסינזון, מוסיקה מקורית: דב (דובי) זלצר

**קורפטיציה:** אוהד בן-אבי  
**הדרכה קולית:** נועה רדלמן  
**ייצור וניהול אביזרים:** מיכל רואף  
**פאות:** אסנת שניא  
**עיצוב סאונד:** אלעד דדון  
**תכנות תאורה:** ברוך שפיגלמן  
**הפקה:** דקלה פרבר, תיאטרון "השעה" הישראלי  
**עוזרת במאי:** שיראל ניקול הרשפי

**עיבוד:** יגאל מוסינזון ויואל זילברג  
**בימוי:** אלדר גוהר גרויסמן  
**פזמונים:** דן אלמגור, חיים חפר, עמוס אטינגר  
**ניהול מוסיקלי ועיבודים:** טל בלכרוביץ'  
**כוריאוגרפיה:** מיכל שי  
**עיצוב תפאורה:** רועי ואטורי  
**עיצוב תאורה:** זיו וולושין  
**עיצוב תלבושות:** מאור צבר

### משתתפים:

**גברת שפיגל:** הילה שלו/טירל יגוני  
**שמעון:** ניל משען  
**גברת שמעון:** אלינור פלקסמן  
**שרלוטה:** הילה הויזמן  
**ניקו:** עמית רייס  
**מזרחי השוטר:** דניאל חסין  
**חברים:** עמית רייס, שפי מרציאנו, זיו עוז-ארי,  
דניאל חסין, רותם יהודה  
**נערה:** לירון כהן

**קזבלן:** איתי לוי/עופר חיון  
**מוסיקו:** פיני קדרון  
**רחל:** עמית פרקש  
**מר פלדמן:** שמוליק כהן  
**ג'וש, קצין המשטרה:** טל מוסרי  
**רוזה/שרינה:** שירן הוברמן  
**יאנוש:** טל קלארי  
**סרבסקי:** עודד מנסטר  
**מריומה:** עדי זורע  
**מר שפיגל:** שחר רז



איתי לוי

### נגנים בהקלטות:

**תופים:** דקל דביר  
**גיטרות:** רמי אוסרווסר  
**עוד ובוזוקי:** עומרי זליג  
**חצוצרה:** עדי מאירי  
**סקסופונים, פסנתר וקלידים:** שחר בלכרוביץ'  
**טרומבון:** ירון אזנזה  
**קלרינט וחליל:** אוהד בן-אבי  
**הקלטות נשיפה:** קובי פרחי  
**מיקס הקלטות:** רמי אוסרווסר

**עריכת תכנייה:** רמי סמו  
**צילום סטילס:** מעין קאופמן  
**עיצוב:** דפנה זילברשטיין

**מנהלות הצגה:** יעלי פורת, לין וולרוז  
**הצגה ראשונה:** 8.11.2022, אולם רובינא  
**משך ההצגה:** שעתיים ועשר דקות, כולל הפסקה

המחזמר "קזבלן" מבוסס על מחזהו המקורי של יגאל מוסינזון שהועלה בתיאטרון "הקאמרי" (1954), בבימויו של גרשון פלוטקין. ההפקה הראשונה של המחזמר, עלתה בתיאטרון גיורא גודיק (1966), בבימויו של יואל זילברג.

## המחזה

המחזמר מגולל את סיפורם של תושבי שיכון רעוע ביפו ובמרכזם יוסף סימנטוב, עולה ממרוקו ומנהיג חבורת גברים יפואית, העונה לשם "קזבלן" (ובקיצור "קזה"). קזבלן מתאהב בבתו של ראש השיכון, פלדמו, עולה מפולין המתנגד בתוקף למערכת היחסים בשל תדמיתו של קזבלן כחסר תרבות. ההצגה בוחנת סוגיות הנוגעות בנפשה של החברה הישראלית, בהן השסע העדתי, יחסי אשכנזים-מזרחים, נישואים בין-עדתיים, קבלת האחר והשונה, פערים תרבותיים- חברתיים, מחאה חברתית ועוד.

## השירים

### מערכה ראשונה

**כל הכבוד / מילים:** דן אלמגור - קזבלן והחברים  
**כולנו יהודים / מילים:** חיים חפר - הלהקה  
**דמוקרטיה / מילים:** עמוס אטינגר - הלהקה  
**יש מקום / מילים:** עמוס אטינגר - קזבלן  
**יפו / מילים:** עמוס אטינגר - רוזה  
**רוזה / מילים:** חיים חפר - קזבלן, רוזה והלהקה

### מערכה שנייה

**קשה להאמין / מילים:** חיים חפר - בנות הלהקה  
**אני כל כך פוחדת / מילים:** חיים חפר - רחל  
**עירייה / מילים:** חיים חפר - החברים והלהקה  
**רד ממני קזבלן / מילים:** דן אלמגור - קזבלן  
**שיר ערש / מילים:** עמוס אטינגר - מריומה ומושיקו  
**ברית מילה (שיר סיום) / הלהקה**



עופר חיון



פיני קדרון, עדי זורע, עמית רייס, טירל יגוני, זיו עוז-ארי, ניל משען, רותם יהודה, שחר רז, שמוליק כהן, אלינור פלקסמן, לירון כהן, שפי מרציאנו, טל קלאי, הילה הויזמן

## מחזה של אהבה: אהבת האדם, אהבת ישראל ואהבת מדינת ישראל

בחרנו ב"קזבלן" משום שרצינו שיצירתנו תהיה ישראלית לא רק ברוחה ולא רק בגלל היות יוצריה ומבצעייה ישראלים. רצינו שהיא תהיה ישראלית בבשר ודם. לא משהו תלוש, אלגורי ורחוק, אלא משהו קיים, מציק וכואב. עמדנו על כך שלא ניפח את המציאות אך גם לא נכערה. בחודשים הארוכים בהם יילדנו בצירים רבים וקשים את "קזבלן", ריחפה מעלינו משאלה אחת – רצינו שיהיה זה מחזה של אהבה: אהבת האדם, אהבת ישראל ואהבת מדינת ישראל. במשאלה זו אנו מרימים הערב את המסך ומביאים את המחזה המוסיקלי "קזבלן" בברית התיאטרון הישראלי.

**גיורא גודיק, מתוך תכניית ההפקה הראשונה של המחזמר "קזבלן", 1966**

## יגאל מוסינזון (1917 – 1994)

סופר, מחזאי, תסריטאי, כותב ספרי ילדים וממציא. נולד בארץ, במושב עין-גנים. חניך המוסד החינוכי בית אלפא במשמר העמק, ובוגר בית הספר החקלאי בן-שמון. היה חבר קיבוץ נען, מראשוני הפלמ"ח ומאסירי לטרון בשבת השחורה. במלחמת השחרור היה קצין בגדוד 54 של חטיבת גבעתי. היה רועה צאן, במאי, פועל מחצבה, קצין ושופט בצבא, מורה בקולג' בפילדלפיה, פועל בניין בניו יורק, קצין תרבות ודובר המשטרה 1954 – 1952. סיפורו הראשון פורסם בשנת 1944. מחברם של ארבעים וארבעה סיפורי "חסמב"ה", הראשון שבהם פורסם בשנת 1950, ולמעלה משלושים מחזות וסרטים, ובהם: "קזבלן", "בערבות הנגב" (הוצג בהצלחה בתיאטרון "הבימה"), "תמר אשת ער", "מגדל בבל", "שולמית" ו"אלדורדו". במהלך השנים זכה בפרסים, ביניהם: פרס אוסישקין עבור הרומן "דרך גבר"; פרס קליבלנד עבור המחזה ההיסטורי "קמביזס"; פרס כינור דוד עבור המחזמר "קזבלן"; פרס ראשון בפסטיבל הבינלאומי לסרטי ילדים בספרד עבור הסרט "חסמב"ה וילדי ההפקר" ופרס ראש הממשלה לספרות. לאחר מותו הציבה עיריית תל אביב שלט זיכרון על הבניין בו התגורר ברחוב סוקולוב 61, תל אביב. להנצחתו נקראו על שמו כיכר בחיפה, גינה בהרצליה, ורחובות בתל אביב, אור עקיבא, ראשון לציון, נתניה, פתח תקווה ועוד. בשנת 2009 זכתה סדרת הספרים "חסמב"ה להנצחה ממלכתית בבול של דואר ישראל. היה נשוי לחנה, לבית מישקיןסקי ולהם שני ילדים: רנן וגיל.



עופר חיון, טל מוסרי

## מי אתה קזבלן?

השאלה על מי ביסס יגאל מוסינזון את דמותו של קזבלן סקרנה רבים מן הרגע הראשון. הנטייה הרווחת הייתה לזהותו עם חיים דהאן, גברתן יפואי שהשתתף בקרבות מלחמת העצמאות, הסתבך בפלילים לאחריה, ומאז נכנס ויצא מבית הסוהר כמה וכמה פעמים. התקשורת הישראלית אהבה לעקוב אחרי מעלליו, מבלי לפקפק כי הוא קזבלן המקורי. "חיים דהאן, שעל פי דמותו נכתב המחזה 'קזבלן' הוא, בלי ספק, אב טיפוס" - נכתב עליו ב"מעריב", בסוף שנת 1967; "קזבלן חזר למוטב" - הודיע "דבר" לקוראיו בינואר 1968; "נעשה נסיון להתנקש בחייו" - חזר ועדכן "דבר", חמישה חודשים לאחר מכן; "קזבלן נידון לשש שנות מאסר" - דיווח "מעריב" בנובמבר 1974. אך לוחמי חטיבת גבעתי במלחמת העצמאות סברו אחרת, וקבעו - בוודאות גמורה, כמובן - כי קזבלן הוא משה מולכו, שלחם איתם בקרבות הקשים של החטיבה בדרום. מולכו היה יהודי יוצא טורקיה, שנלחם בלגיון הזרים הצרפתי, הגיע איכשהו לשורות גבעתי, ושילב חכמת חיים בסיסית עם כישורים צבאיים יוצאי דופן, אומץ לב חסר גבולות, והכול בעברית עילגת. בחופשות היה נוסע ליפו לענייניו, שהיה ברור לכולם כי המדובר בעסקי פשע מסוגים מגוונים, מסמים ועד סרסרות בנשים. יגאל חזר ואמר באופן חד-משמעי שקזבלן הוא פרי דמיונו ולא נכתב לפי דמותו של מישהו ספציפי. חד וחלק". בשנת 1985, כשחיים דהאן הובא בפעם המי יודע כמה לבית המשפט בעוון הונאת קשיש, נחפזו העיתונים לראיין את יגאל. "ככה מתנהג הגיבור שלך?" - שאלו. והוא ענה בפסקנות: "הוא לא הגיבור שלי. אני בכלל לא הכרתי את דהאן, ובטח שלא ביססתי עליו את המחזה שלי. זה היה גימיק של גיורא גודיק. הדמות שעליה התבססתי הייתה של איזה פושע שהכרתי בשנת 1948 בנבעה 69. הפושע ההוא היה טיפוס מיוחד. הוא חילץ לבד למעלה מעשרה פצועים בעת הקרב". אז היה זה דהאן? לא. מולכו? אולי. פרי הדמיון בלבד? מי יודע. כמו שקרה לעיתים מזמנות אצל יגאל, הערבוב בין פרטי מציאות לבין תוצרי דמיונו עורר תמיד גל של ניחושים והשערות מלומדות, וגם "קזבלן" לא נמלט מגורל דומה.

**מתוך: מוטי זעירא, "חסמבה בערבות הנגב: יגאל מוסינזון, סיפור חיים", הוצאת הקיבוץ המאוחד, 2022, עמ' 121-122**

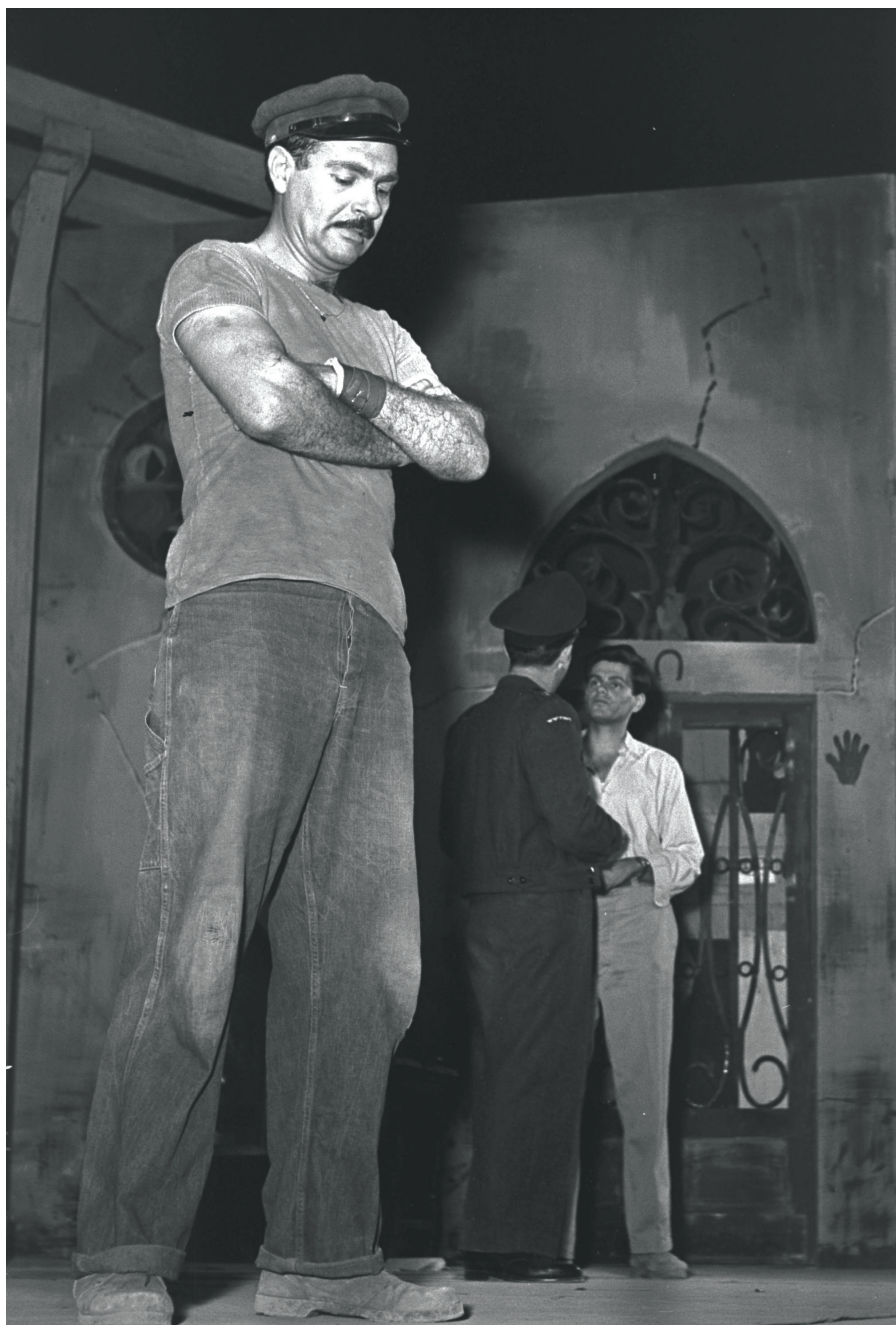
<https://www.kibutz-poalim.co.il/%D7%9E%D7%95%D7%A1%D7%99%D7%A0%D7%96%D7%95%D7%9F>



זיו עוז-ארי, רותם יהודה, איתי לוי, עמית פרקש



יגאל מוסינזון, צילום: זאב ספקטור



"קזבלן" מחזה מקורי מאת יגאל מוסינזון, 1954. צילום: לע"מ · בתפקיד קזבלן: יוסי ידין

## אתה (כמעט) ראשון, יא קזה!

ד"ר דוני ענבר

הפקת המחזמר "קזבלן" בתיאטרון גיורא גודיק ב-1966 היתה מכל בחינה אפשרית פסגת הפסגות של המחזמר הישראלי. בפירוש לא המחזמר הראשון, גם לא המחזמר הישראלי המקורי הראשון, אבל הוא הגיע למקום הראשון בכל המדדים.

התיאטרון הישראלי (או הארצישראלי שלפני קום המדינה) אולי נבע, היסטורית, משורשי תיאטרון היידיש על האופרטות ומחזות הזמר של אברהם גולדפאדן, אולם מראשית דרכו ניסה להיתלות באילנות של התיאטרון הרוסי, הגרמני והאירופאי בכלל. סוגת המיוזיקל האמריקאי נחשבה לנחותה על הבמה העברית המתחדשת, ששפתה טרם הכירה מונחים כמו "מחזמר", "אמרגן" או "להיט".

אבל יומרות לחוד ומעשים לחוד. בשנות החמישים העלה ג'ורג' ואל בתיאטרון המסחרי "דו רה מי" את המחזמר העברי הראשון, שהיה למעשה עיבוד של אופרטת היידיש "שולמית". יגאל מוסינזון כתב את העיבוד למחזהו של גולדפאדן, יחיאל מוהר ומשה וילנסקי כתבו שירים חדשים, מנחם גולן הצעיר ביים ושושנה דמארי כיכבה בלהיט, שגבר בהצלחתו על הפקה מקבילה של "שולמית" הקלאסי בתיאטרון ה"אוהל". בעקבות ההצלחה עלה שם מחזמר נוסף על פי גולדפאדן, "שני קוני למל". "דו רה מי" הפיק גם גרסאות עבריות צנועות של מחזות הזמר האמריקאיים "משחקי הפיג'מה" ו"אנני אוקלי אשת לפידות". גם האופרה הישראלית של אדיס דה פיליפ העלתה מיוזיקל אמריקאי, "נשקיני קייט" של קול פורטר.

ב-1956 העלה תיאטרון ה"אוהל" גרסה אזרחית מורחבת למחזמר פרי עטם של אהרן מגד (מחזה), נעמי שמר (תמלילי השירים בשם בדוי), יוחנן זראי (מוזיקה) וגדעון שמר (בימוי), שהועלה זמן קצר קודם לכן בלהקת פיקוד המרכז בשם "פשיטה בכפר". גרסת ה"אוהל", שנקראה "חמש חמש", שבה וחודשה בתיאטרון המסחרי (התיאטרון "הוורוד") בשנות השישים.

ראשון לתיאטרונים הרפרטואריים להעז ולהפיק מחזמר "מסחרי" בנוסח ברודווי היה התיאטרון הלאומי "הבימה", שב-1962 העלה את "אירמה לה דוס" בכיכובם של אריק איינשטיין, בוגר להקת הנח"ל הצעיר, דינה דורון (ואחריה גאולה נוני) ושלמה בר שביט. ניצחו על המלאכה המתרגמים חיים חפר ודן בן אמוץ והבמאי אברהם ניניו.

אבל מי שנתן את התנופה האמיתית והלגיטימציה למחזמר הישראלי היה האימפרסרי גיורא גודיק, שבעקבות ייבוא לישראל של שתי הפקות בינלאומיות: "פורגי ובס" ו"סיפור הפרברים", העז והפיק גרסה עברית שהיתה שיבוט לכל דבר של המקור מברודווי של "גברתי הנאווה". ההפקה רצה בתחילה באולם תיאטרון "הבימה" (שבאותה עת סויר בעולם), ובעקבותיה העלה גודיק עוד מחזות זמר אמריקאיים בעברית, בהם "איך להצליח בעסקים" שממש לא הצליח ו"המלך ואני". ההצלחה הפנומנלית ב-1965 של "כנר על הגג", עיבוד לסיפורי טוביה החולב של שלום עליכם, סימנה כיוון ברור: הצירוף של סטנדרטים בינלאומיים ותכנים יהודיים הוא הדבר האמיתי.

במקביל לגודיק העלה התיאטרון "הקאמרי" שתי הצלחות מסחררות: המחזמר המקורי "שלמה המלך ושלמי הסנדלר" (עיבוד של נתן אלתרמן וסשה ארגוב למחזה התנ"כי ההיתולי של סמי גרונמן), ומחזמר לילדים פרי עטם של אברהם שלונסקי ודב זלצר, "עוץ לי גוץ לי". שמואל בונים, הבמאי של הצ'זבטרון הפלמ"חניקי ו"שלמה ושלמי", העל גם מחזמר כיס ביידיש שהלחין זלצר ועיבד חיים חפר על פי שיריו של איציק מאנגר: "המגילה" ("החמאם", 1965). "הבימה" ניסתה את כוחה עם "אוליבר!" על פי צ'רלס דיקנס, שאחד מוכוכביו הוא הנוכל היהודי פייגין (שרגא פרידמן תרגם וכיכב).



אחרי כל הנגיעות היהודיות, שברובן פגעו בול, הבין גודיק שהגיע הרגע להשתדרג ולעלות שלב: מהיהודי לישראלי המקורי. החלטתו של גודיק היתה חדשנית ונועזת: מדובר בתקופה שבה מחזות מקוריים ישראליים לא רק שלא היו נפוצים, אלא שגם הביקורת והקהל כאחד החשיבו אותם, בדרך כלל, לנחותים. הפור נפל על "קזבלן", מחזה חברתי נוקב שחיבר יגאל מוסינזון, אודות עולה ממרוקו שנאבק בחברה האשכנזית במאמץ להשתלב ולזכות בלגיטימציה, ושעלה, בכיכובו של יוסי ידיו, בתיאטרון הקאמרי ב-1954.

כמו מרבית מחזות הזמר של ברודווי והווסט אנד, גודיק בחר בעיבוד ליצירה קיימת. על יואל זילברג הוטלה אולי המשימה המתגרת ביותר: לעבד את המחזה לשלד שיכיל פזמונים וריקודים (ואף להקליל אותו. כך הפך רצח לגניבה, למשל). דב זלצר, האחראי להצלחות "עוץ לי גוץ לי" ו"המגילה", שכזיקית ידע להתאים את לחניו לרוחו של כל מחזמר, נשכר כמלחין, ואת תמלילי השירים כתבו בסופו של דבר שלושה: חיים חפר, עמוס אטינגר ודן אלמגור (האחראי ללהיט "כל הכבוד"). בתפקיד הראשי זכה חברו של אריק איינשטיין ללהקת הנח"ל ושלישיית גשר הירקון, יהורם גאון (שכבר שיחק בתיאטרון הקאמרי), שבחר לגלם את דמותו של המרוקאי הזועם ללא מבטא! את יריבו האשכנזי של קאזה, יאנוש הנוכל, גילם שחקן "הבימה" (ולימים מנהלה האמנותי) שלמה בר שביט, בחופשה מהתיאטרון הלאומי. קזבלן פשוט העפיל מעל להצלחות המסחררות של קודמיו. בישראל הקטנה של שנות השישים ההפקה רצה, שמונה הצגות בשבוע, כמו בברודוויי, מאות רבות של פעמים, בתיאטרון "אלהמברה" המשופץ ביפו (כאשר גם עלילת המחזמר מתרחשת באותה יפו עצמה), ובכל פינה. הוא דיבר במקביל אל שוחרי המחזמר ואל מי שטרם נקראו ישראל השנייה, שהזדהו עם הכוכב המדוכא של הסיפור (ולא אחת איימו להתחשבן עם בר שביט, יריבו ה"לבן").

יהורם גאון, שהפך לזמר/שחקן המוביל בארץ, נבחר באופן טבעי לחזור ולגלם את הדמות בעיבוד הקולנועי האקסטרווגנטי של מנחם גולן ל"קזבלן" (1973), ולצערו שב וגילם את התפקיד בהפקה כושלת ב-1989 (שבה יוסי ידיו, קזבלן הראשון, השתתף בתפקיד אורח של קצין המשטרה). בניגוד לסוף הטוב שבמחזמר, כשהקופה הגנובה נמצאת ומוחזרת לבעליה, קופת התיאטרון בהפקה הזאת נותרה ריקה, וגאון נאבק עם נושים ואיומי פשיטת רגל. כמו במקרה של מחזות זמר שמזוהים יתר על המידה עם כוכביהם המקוריים (ג'ולי אנדרוז ורקס הריסון ב"גברתי הנאווה", זירו מוסטל וחיים טופול ב"כנר על הגג", יול ברינר ב"המלך ואני", ברברה סטרייסנד ב"מצחיקונת" ואצלנו אילי גורליצקי ויונה עטרי ב"שלמה ושלמי"), היה צריך להמתין פרק זמן ארוך לפני שניתן היה להעז ולחדש את קזבלן עם כוכב חדש, לדור שלא ידע את יוסף, או את גאון. ב-2012 נבחר עמוס תמם להיות קזבלן החדש בהפקת תיאטרון "הקאמרי" (בבימוי צדי צרפתי), והוכיח שלקאזה יש חיים חדשים. וכעת, כעבור עוד עשור, הגיע זמנו של קזבלן חדש לדור חדש.

## ד"ר ענבר, בעברו במאי תיאטרון ומתרגם, חוקר תיאטרון יהודי ומחזות זמר



שירן הוברמן, הילה הויזמן, אלינור פלקסמן, טירל יגוני, לירון כהן, עדי זורע

## ”בקטבה, בחצי היוםם...”

### ”השטח הגדול” ביפו

עד לשנות ה-30 של המאה ה-20 היתה יפו העתיקה מאוכלסת בצפיפות, בדומה לאזור הקטבה בערים הערביות. ביוני 1936 החליטו שלטונות המנדט להרוס בתים על מנת לפלס נתיבים בתוך השטח המאוכלס, ובכך להקל על השליטה בעיר, שהייתה אחד ממרכזי הלאומנות הערבית. המבצע הביא להרס של אזורים נרחבים. במהלך מלחמת העצמאות ולאחריה נמשך ההרס ורק 30% מהמרחב הבנוי ביפו העתיקה היו ראויים למגורים. לאחר מלחמת העצמאות יפו כמעט התרוקנה מתושביה הערבים. מתוך למעלה משמונים אלף שגרו בה לפני המלחמה נותרו בשלושת אלפים; העיר מלאה חורבות בתים, כוכים, חדרונים ומבנים מטים לנפול. למרחב זה הובאו עולים מארצות רבות ובמיוחד מן הבלקן ומצפון אפריקה. בתחילת שנות ה-50 גרו בשטח זה כ- 90000 תושבים, שהתגוררו בבתים ההרוסים שיושביהם נמלטו. למרות מאמצייה של העירייה לפנות את החורבות, לנקות את השטח ולהתקין במקום גנים ציבוריים, הפך האזור מוקד לפשע ולזנות, והיה נתון לשלטונם של סרסורים ופורעי חוק למיניהם. אז קיבל האזור את הכינוי ”השטח הגדול” ושימש השראה לשירים, לסיפורים, למחזות ולטרטים, שתיארו את האוירה המיוחדת ששררה במקום, חלקם מתוך מחאה חברתית וחלקם מתוך נוסטלגיה או אידאליזציה.

מתוך תכניית ”קזבלן” בעריכת רבקה משולח, התיאטרון ”הקאמרי”, 2012



איתי לוי, שירן הוברמן והלהקה



שמוליק כהן, עמית פרקש



פיני קדרון



טל קלאי



דניאל חסין, זיו עוז-ארי, רותם יהודה, שחר רז, טירל יגוני, שפי מרציאנו, עופר חיון, עמית פרקש, עמית רייס, לירון כהן, שירן הוברמן, טל מוסרי, פיני קדרון, הילה הויזמן, עדי זורע, עודד מנסטר, אלינור פלקסמן, ניל משען

להזמנת כרטיסים: 03-6295555 • [www.habima.co.il](http://www.habima.co.il)